UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska fakultetsnämnden

Box 256
SE-751 05 Uppsala

2026-10-30 JURFAK 2026/60

Finansdepartementet
Finansmarknadsavdelningen
Fi2026/016545

Remiss av promemorian EU:s penningtvättspaket

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Inledning

Såsom framgår av promemorian är dess bakomliggande syfte att anpassa svensk rätt till EU:s penningtvättspaket. I de däri ingående EU-förordningarna finns bestämmelser som syftar till att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism och att riktade ekonomiska sanktioner kringgås eller inte genomförs. Det finns även bestämmelser om EU:s nya penningtvättsmyndighet, AMLA. I det sjätte penningtvättsdirektivet finns regler om bland annat tillsynsmyndigheter och finansunderrättelseenheter (s. 2).

Allmänna synpunkter

Fakultetsnämnden delar promemorians bedömning att det nya regelverket genomgående medför att det uppställs utökade krav. Några exempel som omnämns är att medlemsstaternas register över verkliga huvudmän och konto- och värdefackssystem ska innehålla fler uppgifter. Reglerna blir även mer detaljerade, bland annat i fråga om sanktioner vid överträdelser. Dessutom införs krav på att en myndighet ska övervaka tillsyn som bedrivs av självreglerande organ. Genom det nya penningtvättsregelverket införs dessutom regler som i viss utsträckning möjliggör informationsdelning mellan ansvariga enheter (s. 191).

Detta ställer enligt fakultetsnämnden särskilt stora krav på skyddet för grundläggande rättigheter, behandling av personuppgifter och enskildas rätt till god förvaltning och effektiva rättsmedel.

.

Ytterligare synpunkter

Mot bakgrund av dessa inledande och allmänna kommentarer önskar fakultetsnämnden särskilt föra fram ett antal synpunkter.

För det första tar promemorian särskilt upp att flertalet bestämmelser i sjätte penningtvättsdirektivet handlar om utökat informationsutbyte vilket kommer att innebära ytterligare personuppgiftsbehandling och intrång i den personliga integriteten jämfört med vad som gäller i dag (s. 191). Fakultetsnämnden instämmer med promemorians bedömning att det kommer vara särskilt viktigt att ta hänsyn till arten av uppgifter, för vilka ändamål som uppgifterna behandlas, mängden av uppgifter, hur uppgifterna används och sprids samt möjligheten att lagra uppgifterna vid bedömningen av graden av integritetsintrång vid informationsutbyte Det sagda innebär att ett utökat informationsutbyte särskilt måste ta hänsyn till bestämmelser om offentlighet och sekretess samt till regelverket om personuppgiftsbehandling (s. 192).

För det andra så utvecklas tillämpningsområdet för EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen ständigt och från EU:s dataskyddsförordnings tillämpningsområde undantas bland annat sådan personuppgiftsbehandling som omfattas av tillämpningsområdet för EU:s så kallade dataskyddsdirektiv[1] (s. 193 med hänvisning till avsnitt 3.4.3). Som exempel anger promemorian att bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning gäller för den personuppgiftsbehandling som bland annat utförs av ansvariga enheter och de myndigheter och självreglerande organ som utövar tillsyn på området för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (s. 193. Se vidare avsnitt 3.4, 11.1 och 11.2). I Generaladvokat Laila Medinas yttrande av den 8 oktober 2026 i mål C-222/25 argumenterar hon emellertid för att EU:s dataskyddsdirektiv gäller för behandlingen av personuppgifter av finansunderrättelseenheter i deras uppdrag att förebygga, upptäcka och bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism. I avvaktan på EU-domstolens avgörande i frågan, kan vi endast spekulera i vad detta skulle kunna få för konsekvenser för finansunderrättelseenheters behandling av personuppgifter, särskilt i deras gränsöverskridande samarbete.

För det tredje vore en mer övergripande analys av de föreslagna åtgärdernas förenlighet med skyddet för den personliga integriteten än vad som bland annat framkommer i avsnitt 11.2.29 i promemorian önskvärd. Enligt promemorians bedömning är föreslagen bestämmelse

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF.

om uppgiftsskyldighet för finansunderrättelseenheten förenlig med skyddet för den personliga integriteten. Detta trots att fler personuppgifter kommer lämnas ut till finanspolisen än idag (s. 440). Till skillnad mot promemorians bedömning anser fakultetsnämnden inte att ett ”starkt samhälleligt intresse av att bekämpa sådan brottslighet” i sig är ett argument för att en väl fungerande samhällsorganisation med automatik kommer att medföra vissa intrång i enskildas personliga integritet (s. 441). Se också avsnitt 11.5.4 (s. 461). Här kan analysen ytterligare nyanseras.

För det fjärde önskar fakultetsnämnden lyfta frågan om överklagande av beslut om ingripande som behandlas i avsnitt 9.7 (s. 365 ff.). Fakultetsnämnden instämmer med promemorian i att vad som idag gäller i fråga om överklagande av tillsynsmyndigheternas beslut om ingripande bör fortsätta gälla (s. 366). Emellertid kan många andra beslut fattade både av tillsynsmyndigheter och andra både offentliga och privata organ med stöd av regelverket komma att påverka enskilda på ett sådant sätt att de bör ges tillgång till effektiva rättsmedel och i förlängningen en opartisk domstol. Den bakomliggande problematiken stärks av att enskilda i många fall inte ens känner till att de står under bevakning genom att de är föremål för olika (hemliga) tvångsmedel alternativt dispositionsförbud (s. 472 ff.).

Ett dispositionsförbud är i sammanhanget ett kortvarigt förstadium till ett straffprocessuellt tvångsmedel. Syftet med åtgärden är att kunna ingripa redan innan det föreligger en brottsmisstanke som är tillräcklig för att inleda förundersökning, vilket är en förutsättning för att få besluta om tvångsmedel enligt rättegångsbalken (s. 472).

> ”Enligt nuvarande nationell reglering är det Polismyndigheten, genom finanspolisen, och Säkerhetspolisen som får besluta om dispositionsförbud. Myndigheternas befogenheter motsvarar i stor utsträckning kraven i artikel 24.1 i sjätte penningtvättsdirektivet. Det finns enligt promemorians uppfattning inte anledning att ändra på den ordning som gäller för närvarande. Finanspolisen är även fortsättningsvis beslutsfattare mot bakgrund av EU-rätten.” (s. 472).

Promemorians förslag är att beslut om dispositionsförbud inte ska kunna överklagas (s. 482 ff.). Enligt promemorian medför den föreslagna regleringen en lämplig balans mellan intresset av att bekämpa brott och den enskildes egendomsskydd. Den utvidgning av dispositionsförbudet som skett bedöms därmed förenlig med egendomsskyddet i Europakonventionen och någon särskild överklagandemyndighet behöver enligt promemorian inte införas (s. 484). Detta kan ifrågasättas ur ett EU-rättsligt perspektiv där rätten till ett effektivt rättsmedel enligt

artikel 47 första stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) är särskilt stark.

Slutligen välkomnar fakultetsnämnden promemorians resonemang att utgångspunkten liksom vid tvångsmedelsanvändning bör vara att ett dispositionsförbuds varaktighet ska begränsas i möjligaste mån utan att syftet med åtgärden går förlorat.

> ”Ett dispositionsförbud innebär inskränkningar i den enskildes möjligheter att förfoga över sin egendom. Förbudet kan få ekonomiska konsekvenser för såväl den enskilde som andra som är beroende av att en viss transaktion genomförs eller att ett belopp kan disponeras. Ett dispositionsförbud som avser konton och affärsförbindelser kan som framgår ovan få långtgående konsekvenser för de ansvariga enheternas kunder, men också för andra som drabbas av ett sådant förbud, till exempel motparter till kunderna. Ju kortare tid förbudet gäller, desto lägre är risken för att den enskilde drabbas av skada. Även den låga misstankegrad som föreslås räcka för ett beslut om dispositionsförbud talar för att förbudstiden bör vara kort.” (p. 479).

En kort förbudstid fråntar emellertid inte enskilda deras rätt till effektiva rättsmedel såsom denna rättighet kommit till uttryck i artikel 47 i stadgan.[2]

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av docent Maria Bergström. Yttrandet har på delegation avgivits av fakultetens dekan, professor Carl Fredrik Bergström.

Carl Fredrik Bergström

[2] See e.g. Mål . 852/19 Gavanozov, EU:C:2021:902.